

Theologiae Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Intellectu & Scientia Dei, ejusque Objecto. Item de
voluntate & volitione Dei, ejusque Objecto

Bosco, Jean a

Antverpiae, 1686

Concl. VIII. Dantur in Deo ideæ omnium factibilium, suntque ipsafactibilia
in esse cognito.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73680](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73680)

modo Deus cognosceret possibilia, aut futura, quo cognoscat divisiones possibiles continui, sed ista non sunt actu infinita; alias videret Deus continuum actu divisum, quod est impossibile; cum qualibet pars illius sit quanta, & quantum sit divisibile in semper divisibilia. Respondet autem Negando Majorem; quia inquit, cogitationes Angelorum non sunt sicut continuum: nam qualibet est discreta & distincta ab alia, & ita actu distincta cognoscuntur à Deo. Sic ille. Quomodo ergo possibilia infinita, si Deus distincte omnia cognoscat? Respondeo: illud est absolute infinitum, quod caret parte, quæ possit assignari tamquam ultima, successivè procedendo per partes finitas; maxime si illud sit etiam tale, ut illi nihil addi possit. Neque enim ex eo aliquid debet dici finitum, quod distinctè cognoscatur à Deo, qui habet infinitam notitiam. Quid namque mirum, si Deus, qui est omniscius, & seipsum comprehendens, atque infinitis infinita distinctissimè cognoscens, videat in sua creatura quoddammodo infinita, partem postquam, sumptam cum omnibus alijs, nihil amplius talis creaturae restet? Atque hæc satis de questione philosophica. Redeo ad Theologica, & quæro: an in Deo dentur ideæ creaturarum, sive, utrum Deus cognoscat possibilia in seipso, ut in idea. Responsio erit.

CONCLUSIO VIII.

Dantur in Deo ideæ omnium factibilium: suntque ipsa factibilia in esse cognito.

Idea Græcum nomen (auditis Smising tr. 3. disp. 2. n. 198.) à verbo εἶδω, id est, video seu aspicio, Latine est idem, quod forma spectabilis, & communis loquentium usu translatus est ad significandam formam exemplarem, quam artifex operando intuetur & imitatur. Et verò quis Deo, summo artificis audeat negare talem formam? Nemo: sed est consors, & confans sententia Patrum & Scholasticorum, ad divinum intellectum ideam quasdam pertinere (inquit Theod. sup.) eum supremus ille rerum opifex secundum rationem perfectissimè operetur. Testis est unus pro mille D. Aug. lib. 83. qq. q. 46. ubi dicit, ideam neminem verà religione imbutum negare auctore, imò non etiam profiteri. Et, Tantam in eis vim constitui, ut nisi intellectus nemo sapiens esse possit. Et, Istam visionem animam rationalem fieri beatissimam. Earumdem meminit alius multis locis, quæ brevitate gratia omitto.

Tantum suscribo definitionem, seu descriptionem idearum, quam habet loco jam citato, & sic sonat: Sunt ideæ principales formæ quædam, vel rationes rerum stabiles atque incommutabiles, quæ ipsæ formatae non sunt, ac per hoc æternæ, ac semper

eodem modo sese habentes, quæ in divina intelligentia continentur. Eamque his verbis proponit Scotus, & explicat 1. d. 3. q. 1. 5. Ad ista, n. 12. Idea est ratio æterna in mente divina, secundum quæ aliquid est formabile extra, ut secundum propriam rationem ejus. Probatio prima particula: Deus omnia causat, vel causare potest, non irrationabiliter, ergo rationabiliter. Igitur habet rationem, secundum quam format; non autem eandem omnium: ergo singula propriis rationibus format: non autem rationibus extra se: quia non eget in efficiendo aliquo alio à se; igitur rationibus in mente sua: nihil autem in mente sua est, nisi incommutabile: ergo omne formabile potest formate secundum rationem propriam, sibi æternam in mente sua: nihil autem in mente sua tale ponitur, nisi idea, secundum istam descriptionem. Igitur videtur, quod lapis intellectus possit dici idea, ipse enim habet omnes istas condiciones; quia ipse est ratio factibilis extra, propria sibi, sicut arca in mente potest dici ratio respectu arce in materia; & est propria ratio, secundum quam arca in materia formatur: & ista ratio est æterna in mente divina, ut cognitum in cognoscente per actum intellectus divini. Quid autem est in Deo, secundum quodcumque esse sive rei, sive rationis (id est realiter, vel intentionaliter) per actum intellectus divini, est æternum, sicut declaratum fuit sup. dist. 30. quod nulla ratio potest esse nova in Deo per actum intellectus sui. Hucusque Scotus.

Sed nunquid ideam, sic explicatam negavit Plato? Istud videtur (prosequitur Doct. Subt.) consonare cum dicto Platoni, à quo accepit Aug. nomen ideæ. Ipse enim posuit ideam quidditates rerum, per se quidem existentes, secundum Aristotelem & male, secundum August. in mente divina, & bene. Unde loquitur de mundo intelligibili secundum eum. Sicut igitur ponentur ideæ secundum illam impositionem Aristotelis quidditates rerum, ita ponuntur secundum Platonem, ut videtur, quidditates, habentes esse cognitum in intellectu divino. Hoc sensu (ut notat Herinx 1. part. disp. 6. n. 71.) accipi potest illud ad Hebr. 11. v. 3. Fide intelligimus aprata esse secula verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent; id est, ut ex rationibus idealibus in verbo Dei omnis creatura fieret, inquit D. Thom. ibidem sive, ex intellectuali mundo (qualis erat in sapientia, & arte Dei) visibilia & uti explicat Ansel. Monol. c. 8. 9. & 10. Quare veteres appellant ideam mundum originalem, mundum intelligibilem, archetypum, sigillum primitivum, rationes primordiales &c. Hæc ille. Hoc posito (inquit Scotus sup. n. 13.) non oportet laborare circa relationes aliquas formaliter, sive in essentia, ut est objectum, (primarium) sive in essentia, ut est ratio (movens ad cognitionem creaturarum) sive in essentia, ut intelligere divinum (id est, species expressa, seu formalis cognitio) quæ relationes dicantur ideæ; imò ipsum objectum cognitum est idea secundum illud. Quomodo clariùs potuisset nostram Conclusionem, exprimere? Imò & probare efficaciter Doct. Subtilis?

Neque repugnat ei, dum 4. dist. 50. q. 3. n. 4. ait: Sed quid facit idea, si ponatur ad cognitionem, & visionem illam? (loquitur de visione peccatorum

Explicatio definitionis ex Scoto.

In mente divina nihil est nisi incommutabile.

Lapis intellectus à Deo potest dici idea.

79. Hic Scotus cum Aug. Platone salutat contra Arist.

Quomodo intelligitur idea Apst. ad Hebr. 11. Heinx. D. Thom.

Ipsum objectum cognitum est idea juxta Scotum.

80. Contra arguitur ex ipso Scoto.

narum damnatorum) Dico, quod si, idea ponitur respectus essentia divina ad extra, cognitio illorum, ad qua est respectus ille, necessariò presupponitur: essentia enim nunquam est comparata, nisi prius intelligatur illud, ad quod fit comparatio; non enim fit comparatio ad ignotum. Per quid ergo cognoscuntur illa, ad qua comparatur? Non per cognitionem illius respectus: oportet ergo, quod per illam essentiam, qua perfectissimè omnia repræsentat, qua, ut sic repræsentans illa, et objecta cognita, habet rationem ideæ. Et si arguatur, quod hoc non potest esse, quia illud, quod sic se habet in ratione cogniti, est deductum, vel abstractum ab aliis: ergo habet necessariò exemplar, à quo vel unde productum est sub ratione propria & determinata, & hoc habet rationem ideæ. Dico, quod falsum est; imò ipsa essentia est exemplar illimitatum. Et ista est prima ratio in esse cogniti, non autem alia ratio, que prius debet esse cogniti. Et hæc magis determinate repræsentat, quam aliquid limitatum, nedum extra existens; imò quam aliquid intra. Illo modo loquebatur Aug. quia ipse loquebatur de ideis, sicut Plato: Plato autem ponebat ens in mente divina, sicut per se entia.

81.

Explicatur
à Felice.

Sed nunquid Conclusio nostra id negat? Minimè: nam factibilia secundum esse cognitum ab æterno fuerunt in mente divina, à qua, ut patet ex ante dictis, esse illud acceperunt. Quomodo ergo essentia divina ideæ, juxta Scotum hinc? Prout repræsentat illa, ut objecta cognita: creaturæ autem, ut objecta cognita in essentia divina sunt possibilia, & ideæ, instar ejus creaturæ producuntur ad extra. Ita Felix de Scientia c. 4. diff. 5. n. 11. Unde putat, Scotum hinc potius nostram Conclusionem declarare, quam oppositam statuere. Dixit Scotus (inquit Felix) essentiam divinam, ut repræsentantem creaturas ut objecta cognita habere rationem ideæ, non quia essentia Dei sit ideæ, sed quia est, in qua Beati cognoscunt pœnas positivas damnatorum, de quibus loquitur in tali loco. Sic ille. Et tu nota, Scotum ibi per se non agere de ideis (sed priori loco, in quo in terminis habet nostram Conclusionem) & solum videtur excludere à ratione ideali relationes aliquas in essentia, quæ supponunt necessariò cognitionem extremorum; non autem ipsa factibilia secundum suum esse cognitum, sine quo essentia nullatenus foret ideæ; ipsa tamen essentia, si per impossibile in alio, quam essentia, repræsentarentur. Quidni ergo cum Scoto dicamus, ipsum objectum cognitum esse veram & propriam ideam?

82.

Esse cognitum
proxime di-
rigit voluntatem Dei.
Felix.

Hereulè esse cognitum est id, quod proxime dirigit voluntatem Dei in operatione ad extra, & cui per omnia opus ad extra assimilatur; essentia autem solum remote dirigit, quatenus in se repræsentat creaturam possibilem; neque opus ad extra assimilatur essentia secundum se, sed tantum quatenus continet ejus esse cognitum. Igitur non essentia, sed creatura cognita est propriè ideæ. Ita docet Felix sup. n. 7. cum Aliis, quos citat: Et probat primò ex definitione ideæ sup. ex Augustino, & Scoto data. Secundò ex Aristotele 7. Metaph. dicente, sani-

tatem corporis fieri à sanitate in mente; tamquam ab ideæ. Et ratio, inquit, à priori est: nam creaturæ cognita conveniunt omnia, quæ ad ideam requiruntur. Primò, quia hæc est in mente artificis. Secundò, quia in ea inveniuntur formaliter & in esse intentionali omnia prædicata, quæ Deus in tempore vult realiter formare. Terriò, quia Deus illas aspiciens operatur: & nihil aliud requiritur, ut patet in ideæ creata, ut dicunt Aug. & alii PP. Ergo creatura à Deo cognita est ideæ creaturæ existentis. Et confirmatur, nam sicut arca in mente est ideæ arca, formata ex ligno, sic in Deo creatura in mente est ideæ creaturæ producendæ in tempore. Hæc ille ex Scoto 1. loco citato.

Ejusdem opinionis est Joan. Poncius in suo Cursu Theol. disp. 5. n. 40. & probat eam: quia ideæ creatæ sunt conceptus objectivi rei faciendæ, quoties ille conceptus perfectè habetur. Et sanè, si quis perfectè conciperet ipsam rem faciendam: cum omnibus conditionibus & affectionibus, quas posset habere, frustra omnino recurreret ad aliquid aliud objectum in ordine ad illud faciendum: sed Deus perfectissimè cognoscit res faciendas secundum se: ergo exemplar, & ideæ, quas habet ad ea faciendæ, sunt ipsæ met res, ut sic cognita. Confirmatur, quantumvis cognosceret perfectissimè ipsam essentiam, nisi cognosceret creaturas, non esset determinatus intellectualiter ad creaturas faciendas, nec posset eas facere; & quamvis non cognosceret essentia, si cognosceret tam creaturas, esset sic determinatus sufficienter, possetque eas idealiter facere: ergo creaturæ faciendæ, ut sic cognita, potius habent rationem ideæ, quam ipsam essentia, quomodocumque considerata. Confirmatur secundò, ideæ non requiritur, ut res cognoscatur; sed ut fiat perfectè, juxta quod cognoscitur esse faciendæ: sed ad hoc non requiritur aliud, quam cognitio ipsius rei secundum illam rationem: ergo res sic cognita est ideæ sufficiens. Probat Major quoad primam partem, in qua sola potest esse difficultas. Quia ut res cognoscatur, nihil requiritur, nisi ipsam applicari intellectui, vel secundum se immediatè, vel secundum speciem sui, aut aliquid æquivalens ipsi speciei: sed nec ipsamet, nec species, aut supplet locum speciei habet rationem ideæ, quatenus præcedit cognitionem; quia ideæ, ut talis debet vel esse cognitio, vel esse objectum cognitionis: ergo ideæ non requiritur, ut res cognoscatur. Hucusque Poncius.

Sed, ut verum fatear, hæc duplex confirmatio estò convinceret, essentiam ipsam non esse ideam propriè; haud equidem à ratione ideæ ali excludit formalem cognitionem Dei, quam constat omnimodè necessariam esse, ut Deus idealiter operetur; & idè hanc putant Aliqui esse propriè ideam; non autem conceptum objectivum tam in Deo, quam in nobis. Et probant: quia conceptus objectivus non distinguitur à re producendæ; nihil autem est ideæ ipsius, Deinde ideæ in Deo debet esse ratio aliqua

aliqua æterna, ut patet ex definitionibus sup. assignatis: sed ipsum ens possibile non est aliquid æternum; ergo potius cognitio formalis debet esse idea, quam objectiva. Audite Smil. sup. n. 206: Probatur, inquit, omnem ideam esse conceptum formalem: quia illud habet rationem ideæ, quod artifex in operando per se imitatur; sed hoc est conceptus formalis operis faciendi; quia solum objectivum exemplar absque formali non sufficit; formale autem sufficit sine objectivo. Quod probatur: quia objectivum exemplar debet esse res cognita, distincta ab eo, quod fit ad illius imitationem; absurdum enim est dicere, quod aliquid fiat ad imitationem sui ipsius; esset enim causa sui ipsius, prout exemplar inter rerum causas numeratur. At non semper artifex in operando imitatur aliquam rem cognitam, distinctam ab opere; sed aliquando operatur ex solo & nullo conceptu operis sui; ut manifestum videtur, tum in iis artificibus, qui opus suum maximè expediunt celeritate, ut non videantur simul de externo exemplari, & de opere ipso posse cogitare; quis enim dicat, agilem scriptorem ad alios characteres, quam quos ipse pingit, cogitatum convertere? Tum in iis, qui novi operis & artificii nunquam antea visi sunt inventores; adeoque nullum aliud simile, quod imitentur, propositum habeant. Quod si quidam artifices externo & objectivo opus habeant exemplari, per accidens est ex imperfectione operantis; non per se ex ratione agentis per ideam & exemplar. Sic Theod. nomine Recentiorum. Sed hæc doctrina non placet Poncio sup. n. 39. ibi: Nec sanè placet ullo modo, quod dicit Smiling, aliquando conceptum objectivum non concurrere ad effectum, idealiter productum; sed solum formalem, licet aliquando etiam concurrat: nam cum nunquam possit esse conceptus formalis absque conceptu objectivo: non potest ostendi, eum, si quandoque conceptus objectivus habeat rationem ideæ, semper illam non habeat: præsertim cum nunquam possit causa idealiter agens non respicere ad illum in sua operatione. Ita Poncius.

85. Sed nunquid Smiling asserit, aliquando posse esse conceptum formalem absque conceptu objectivo? An fortè tantus vir putaverit, posse dari conceptum formalem absque ullo objectivo? Quis sanè mentis id cogitaverit? Quid ergo dicit Theodorus? Possit dari conceptum formalem alicujus artificii absque externo exemplari, quod artifex imitetur, & absque eo, quod concipiat aliquid distinctum ab opere & artificio, quod intendit facere, & facit. Quæ doctrina sana est, & verissima, non solum in Deo, sed etiam in nobis. Et sic patet, aliquando concurrere conceptum objectivum, quando videlicet artifex habet externum exemplar, quod imitetur, vel concipit artefactum, distinctum ab eo, quod facit; secus, secundum illam doctrinam Recentiorum, quando tantum concipit ipsum artefactum, quod facit. Quod tamen non credo esse verum. Et hinc ad fundamentum eorum respondeo: est sufficiens distinctio inter ens

possibile, & actuale, ut illud sit hujus propriè idea. Nam ens possibile nihil reale est præter ipsam cognitionem, quæ realiter distinguitur à re actu, quæ est aliquid reale positivum, quod assimilatur non ipsi cognitioni, cui non competunt prædicata rei, ad extra producta; sed ipsi rei cognitæ. Igitur res possibilis, & actualis est eadem res; sed in diverso statu. Imò aliquo modo res possibilis est perfectior juxta Scotum 4. dist. 1. q. 1. s. Ista ergo, n. 20. ibi: Aliud est loqui de veriori seu perfectiori esse simpliciter, & de veriori, seu perfectiori esse hujus. Lapis enim in mente divina habet esse simpliciter verius & perfectius, quam lapis extra: quia objectum ut cognitum dicitur habere illud esse, quod habet ipsa cognitio. Unde secundum Aug. super illud Ioan. 1. Quod factum est in ipso vira erat: Res cognita est in Verbo vita creatrix. Et hoc idem; quia cognitio ejus est realiter vita creatrix: quod enim de cognito dicitur objectivè, hoc in ipsa cognitione oportet inveniri realiter. Lapis tamen in intellectu divino non habet verius esse lapis, quam lapis extra; alioquin aliquid intrinsecum realiter Deo esset formaliter & propriè lapis.

Nec dictis officit, quod sine cognitione artifex non operetur; quippe etiam voluntas non amat bonitatem finis, nisi cognitam; & tamen ipsa cognitio in meliori Philosophia non est ratio motiva, sive causa finalis; sed ipsa bonitas cognita. Ergo consimiliter in calu proposito ipsa cognitio non erit ratio causandi exemplariter, sed objectum, quod per cognitionem applicatur. Illud enim imitatur artifex, non cognitionem formalem, quæ solum requiritur ut conditio, applicans objectum imitabile. Fateor, illud objectum imitabile nihil est reale in Deo præter cognitionem ipsam formalem; nihil, inquam, est reale actuale; sed quid tum? Sufficit, quod sit reale possibile, quandoquidem causa exemplaris non sit physica; sed solum moralis, utpote, quæ nullum realem influxum habeat in effectum; sed solum dirigat artificem in operando. Et de tali ratione objectiva intelligi debet D. Augustinus sup. intelligi debet de ratione objectiva. Planè, inquis, sic est æterna, sed cum magis sit æterna, ut sic loquar, ipsa cognitio formalis, eum & ipsa non debeat intelligi in descriptione D. Augustini? Nā etiam est similitudo intentionalis ipsius objecti; atque adeo opus ad extra assimilatur etiam cognitioni formali. Quid ergo ei deest ad rationem propriæ ideæ? Responderetur; opus ad extra assimilari cognitioni, non ratione sui, neque enim convenit eum ea in prædicatis essentialibus, ut patet, sed ratione objecti; ac proinde hoc potius dicendum est idea, quam cognitio formalis.

Quomodo ergo, intelligendus D. Aug. lib. 83. qq. q. 46. ubi loquens de ideis ait: *Tanta in eis vis constituitur, ut, nisi eis intellectis, sapiens nemo esse possit.* Et infra: *Quarum (idearum) visio sit (anima) beatissima.* Nunquid creatura possibilis objectum beatitudinis, & non magis

Res possibilis aliquo modo est perfectior re actu, ex Scoto. Aug.

86. Artifex non imitatur cognitionem formalem, sed ejus obiectum.

Causa exemplaris tantum est moralis.

Augustinus sup. intelligi debet de ratione objectiva.

87. Obieitur alia auctoritas D. Aug.

Quomodo
Deus sapiens
non esset,
nisi cognitio
ideis.
Scotus.

magis cognitio formalis, realiter identificata essentiae? Unde idem sanctus Doctor ait 5. Confess. Beatus est, qui te, & illa novit; sed non beator propter illa. Deinde sola cognitione essentiae Deus est sapiens. Respondet Scotus sup. 1. dist. 35. num. 13. Quod, nisi cognitio ideis, sapiens nemo esse possit, quantum scilicet ad omnem plenitudinem sapientiae. Licet enim Deus principaliter sit sapiens sapientia essentia sua, ut objecti: tamen non omni modo, si non saperet creaturam: quia creatura, ut intellecta ab ipso, est idea: & ita non intellecta ideis; sapiens omnino esse non potest. Ponitur autem esse sapiens perfectissime in primo instanti (in quo cognoscit suam essentiam) sed non sapiens omnino in primo instanti ita absque secundo (in quo cognoscit creaturas) si autem idea poneretur quadam relatione rationis in Deo, non videretur formaliter esse sapiens in intellectione earum; quia etiam ibi essent ut rationes intelligendi, antequam ipsa intelligerentur.

88.
Quomodo
visio idearum
animae fiat be-
atissima.
Scotus.

Similiter (prosequitur Doctor) alia auctoritas Aug. Harum visione fit anima beatissima, si idea ponuntur esse quidditates, ut cognita, tunc exponenda est de beatitudine, qua potest haberi in creaturis, ut in objectis: quia certum est, quod non est perfectissima beatitudo in creatura absolute secundum ipsum 5. Confess. Beatus est, qui te & illa novit, nec propter illa beator: sed est intelligendum, beatissima, hoc est, totali beatitudine possibili beata, non quidem in eis formaliter; sed in objecto, cuius cognitio praesupponitur istis (id est, in essentia divina) & quasi concomitantem in istis, in quibus aliqua beatitudo est, licet non prima. Et si Aug. aliquando loquatur aliter de ideis, quasi sint rationes cognoscendi aliquid; cum tamen hic non dicat, ipsas esse nisi rationes, secundum quas formantur, qua formantur; potest, inquam, exponi illud dictum eius, si alibi dicatur, non quod ly secundum, notet rationem formalem intelligendi, sed secundum quas, ut sunt objecta non prima, nec moventia intellectum; sed objecta secundaria terminantia intellectum. Huculque Doctor Subtilis. Subtiliter pro nostra Conclus.

89.
Aug. intel-
ligendus est
ae beatitu-
dine & sa-
pientia ex-
tensiva.

Breviter: Aug. intelligendus est de beatitudine & sapientia extensiva, non tamen intensiva & essentiali, seu primaria. Vel etiam potest dici, quod anima fiat beatissima, non praecise propter, vel per cognitionem idearum, sed quia eadem cognitio tendit in Deum, & objecta creata. Obijciunt praeterea ex D. Aug. quod habet lib. 5. de Gen. c. 5. Quae per Deum facta sunt, vitam esse in illo, & utique ibi meliora, ubi veriora, ubi aeterna & immutabilia. Ergo, si creatura cognita est idea, & creatura cognita est esse Dei; idea erit essentia Dei. Respondet Felix sup. n. 8. Primò, Aug. loqui de esse virtuali & eminenti, quod creaturae habent in Deo, non verò de esse cognito & formali, quod est idea creaturarum. Secundò, si de esse diminuto loquitur, ait esse in Deo vitam; quia hoc esse habent creaturae in cognitione Dei, quae est operatio vitalis Dei, & creaturae nullum esse actuale, & reale habent praeter esse illius cognitionis. Ita explicat Scotus in 4. dist. 1. q. 1. illud Joan.

Alia aucto-
ritas Aug.
explicatur
de esse vir-
tuali & e-
minentiali.

1. Quod factum est &c. Videt ejus verba supra. Enimvero non alio modo possibili imitantur, vel participant esse divinum, nisi inquantum a Deo per cognitionem accipiunt esse diminutum, & per omnipotentiam possunt accipere esse actuale, vel etiam quatenus essentia moveat ad eorum cognitionem, quod non est propria, sed lato aliquo modo essentiam esse eorum ideam. Neque enim eadem praedicata conveniunt essentiae divinae, & possibili; sicut bene enti possibili, & actuali, ut proinde ens actuale propriissime imitetur ens possibile.

Sed contra: Gen. 1. v. 26. ait Deus: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem, non hominis possibile, sed nostram. Ergo homo actualis est propriissime similitudo & imago essentiae divinae, ergo essentia divina est propriissime idea. Quippe idea est illud, ad cuius similitudinem causa idealiter agens facit rem. Respondet Poncius sup. n. 41. id verum esse, quando illud ipsum est, quod proximè dirigit causam objective ad rem illam faciendam; aliis non, ut manifestis exemplis declarari potest. Quia (inquit Smif. sup. num. 209.) licet homo generet hominem sibi similem, cognoscendo, & volendo eam similitudinem, non ideo natura generantis ad generationem concurret, ut forma artificialis & idealis; quia non concurret ut repraesentat hominem generandum; sed merè ut naturalis similitudo ejus. Sic item divina essentia, licet sit principium divinae generationis, & Pater divinus, secundum illam sciens, & volens assimilet sibi Filium divinum, non tamen idealiter & artificialiter, sed merè naturaliter; quia non est assimilatio cum Patre secundum principium repraesentativum, sed secundum principium fecundum. Jam autem juxta August. supra idea continetur in divina intelligentia, non autem in memoria fecunda. Eodem igitur modo (concludit Smif. sup.) eo ipso quod creaturae assimilantur divinae essentiae, ut naturae, quatenus ea similitudo sit cognita, & volita a Deo, id non sufficit, ut essentia sit idea creaturae, vel saltem hominis, qui specialiter dicitur factus ad similitudinem Dei propter potentias rationales, in quibus aliquo modo Deo assimilatur, quod non competit creaturis irrationalibus. Inretim haec specialis assimilatio hominis nimis imperfecta est, ut sufficiat ad tribuendam rationem propriae ideae essentiae divinae; quia & ipsa est assimilatio essentiae, ut naturae potius, quam ut formae artificialis, inter quam, & artefactum oportet intercedat perfecta similitudo. Igitur & homo, & aliae omnes res creatae possunt dici similitudines divinae, non artificiales, sed naturales; sicut quilibet effectus est aliquo modo similis suae causae, quatenus in illa eminenter & virtualiter continetur, & ab ea suum esse participat: sed sicut propterea aliae creaturae non dicuntur idea effectus, ita pariter nec essentia divina propter illam virtualem & eminentialem continentiam, sed neque propter representationem formalem, quae ipsi specialis est, illarum

illarum rerum debet dici propriè idea; quia non imitantur illam naturam sive essentiam divinam, ut formam artificialem, sed potiùs ut formam naturalem.

Neque ad hoc quidquam refert (loquitur iterum Smif, sup.) si divinæ essentia addas respectum imitabilitatis: quia hic respectus est ens rationis, quod est impertinens ad constituendam causam entis realis, qualis causa est idea divina: ut omitam, ens rationis non pertinere ad constitutionem ejus, cujus visione anima fit beatissima, & sine ejus cognitione nemo sapiens esse potest, ut de divinis ideis prædicat Aug. Ac denique enti rationis non assimilatur res creata; quomodo ergo idea creaturæ esse potest, aut talis idea ingredi constitutionem, cujus ratio dicitur perfici assimilatione activa, seu imitabilitate? Sic ille. Et Felix sup. n. 6. de hoc respectu imitabilitatis habet sequentia: Vel idea est essentia Dei simul cum respectibus, & hoc non; nam esset tunc idea unum per accedens; vel idea esset ipsi respectus, neque hoc potest esse; quia cum plures sint creaturæ ad extra, absolute non producerentur instar respectuum, neque essent similes respectibus. Neque idea est essentia Dei, connotando respectum, nam prius intelligitur idea, quam sit talis respectus; cum prius intelligenda sint extrema relationis, quæ in præsentia sunt essentia Dei, ut imitabilis & creatura, ut imitativa, quam relatio imitabilitatis. Ita Felix. Si respondeas: quod prius est idea, quam relatio imitationis in creatura futura, quæ est, quæ imitatur ideam, quæ idea est essentia divina, ut imitabilis, quæ imitabilitas est respectus. Contrà (inquit Felix) inquiri: ille respectus imitabilitatis ad quid terminatur? Non ad creaturam futuram, quæ nondum est; neque ad creaturam possibilem, quæ si jam est, in illa consistit idea; cum creaturæ producantur in esse reali instar possibili-um, & ita ante respectum imitabilitatis datur idea. Rursus: eo ipso, quod Deus se intelligit ut objectum primum, intelligit creaturas ut secundarium, & hoc ante talem respectum; sed creatura cognita est sufficienter idea creaturæ producendæ: ergo ante talem respectum est in Deo idea creaturarum. Ita præfatus Auctor.

Infert aliquis: ergo saltem essentia divina, ut repræsentativa creaturarum, erit idea. Quippe ut talis concurrat ad productionem earum. Quæ est sententia Smifing sup. intelligendo ideam objectivam. Respondetur, inde solum sequi, quod nunquam negavimus, essentiam remotè dirigere, quatenus in se repræsentat creaturam possibilem, quæ proximè dirigit voluntatem in operatione ad extra, & cui illa operatio perfectissime assimilatur. Sic etenim species impressa domûs v.g. non est idea, sed concurrebat physicè ad repræsentationem domûs; ergo consimiliter, tametsi essentia sit objectum quasi motivum, & habeat rationem speciei impressæ respectu creaturæ juxta ante dicta; non tamen propterea propriè dici debet idea. Nec obstat; quod ait D. Dionysius cap. 5. de divi-

nis nominibus: Exemplaria dicimus esse rationes in Deo substantificas rerum, & univè præexistentes, quas divinus sermo vocat prædefinitiones, & divinas atque bonas voluntates, rerum definitrices & efficientes, secundum quas, qui est supra substantiam, omnia, quæ sunt, prædefiniit & prædixit. Non obstat, inquam, hæc auctoritas: nam ut notat Poncius sup. ab omnibus explicanda est; quia nemo ponit ideas formaliter in aliquo pertinente ad voluntatem, sicut in illa asseritur. Quod ad me attinet (inquit ille) non invenio magis congruam explicationem, quam ut dicatur loqui de prædestinatione, ac ordinatione objectiva, quæ sunt ipsæmet creaturæ volitæ, & ordinatæ æternaliter à Deo. Sic ille. Minorem difficultatem habet locus Damasceni ex lib. 1. de Imag. ibi: Sunt in Deo imagines & exempla rerum, quæ ab ipso futura sunt, nempe consilium ejus æternum, quod se habet semper eodem modo. Respondet Poncius sup. ipsæ res, ut intellectæ à Deo, sunt imagines & exempla ipsarummet, ut fiunt postea. Restat auctoritas D. Ansel. Monolog. cap. 29. dicentis, Similitudinem esse inter res creatas & Verbum; quia ad divini Verbi exemplum omnia sunt facta. Ergo essentia divina est idea, & Verbum per appropriationem. Respondet Felix sup. n. 9. quod sicut Verbo appropriatur cognitio, quia procedit per intellectum, ita similiter ea, quæ habent esse per cognitionem, ut sunt creaturæ possibiles; non quia Verbum sit idea. Quæ cum ita sint, dico, neque essentiam præcisè secundum se, neque ut imitabilem à creaturis, esse propriè ideam, imò nec cognitionem formalem, sed objectivam, seu objectum ejus, quod proximè dirigit actionem Dei ad extra; cognitio autem potiùs se habet, ut conditio, sine qua objectum non dirigeret; nihil enim volitum, nisi cognitum.

Atque hoc, & non alio modo dependet Deus in sua actione ab ideis, sive à possibili-bus, quod non est imperfectionis: nam etiam scientia visionis nequit esse, quin sint futura; & tamen Deus non dependet à futuris, sed potiùs contra: ergo similiter, quamvis Deus non operetur ad extra, nisi prius cognoverit possibilia, tamen propterea non rectè dicitur dependere à possibilibus, quia non sunt objectum motivum, sed tantum terminativum, ut antea satis dictum fuit. Cæterum (ut ait Smifing sup. num. 205.) hæc controversia quoad eam partem, quæ Recentiores à veteribus Scholasticis dissentiant, videtur mihi tota esse de modo loquendi, quid quisque ideam velit nominare. Nam & conceptus formalis, quem artifex habet de opere, & objectum talis conceptus idea dici potest, quatenus ad utriusque imitationem sit opus, & idea est quædam ratio effectus, ad ejus imitationem ille fit. Et satis aptus videtur modus loquendi Recentiorum: qui tamen velut de re contententes, non satis probant objectum talis conceptus ideam non esse, ut facilè patebit fundamenta illorum expendent. Sic ille.

M 2

Et

Pars affirmans non probatur efficaciter ex D. Dionysio.

Explicatur ejus verba, ex Poncio.

Vt etiam verba quædam Damasceni.

Ex D. Anselmo.

Felix.

Conclusio.

Quo modo dependet Deus ab ideis.

92. An essentia divina ut repræsentativa creaturarum sit idea, Smif.

*Smiling ef-
sentia Dei,
ut repræ-
sentat crea-
turas, vocat
ideam. Eius
responsio ad
Scotum.*

Et de huiusmodi quæstionibus de nomine be-
nè dixit D. Aug. lib. 9. de Civit. c. 4. Verborum
certamini, non rerum examini deputandum est, quod
quæritur. Idem dico de essentia, ut repræsen-
tativa possibilem, quam Smiling vocat ideam;
& ad primum locum Scoti, in quo videtur do-
cere nostram Conclusionem, respondet n. 203.
non debere intelligi de esse cogito, quatenus
importat denominationem extrinsecam, ex di-
vina cognitione resultantem in creatura: quia
hæc denominatio nō est in Deo, nec est ens rea-
le, neque ad ejus similitudinē factæ sunt creatu-
ræ; idea autem divina est quid in Deo, est ens
reale, est exemplar & similitudo rerum creatu-
rum, ut patet ex descriptione ideæ superius
tradita. Debet ergo intelligi de esse cogito,
ut importat intrinsecam perfectionem divinæ
essentiæ, secundum quam ipsa essentia divino
intellectui omne factibile repræsentat, sunt-
que factibilia cognita in illa. Ita Theod.

*94.
Nostra Con-
clusio dicit,
esse factibi-
lia ut cognita
in essentia.*

Sed nunquid nostra Conclusio dicit, facti-
bilia, cognita extra Deum, esse ideam? Mini-
mè; sed cognita in ipsa essentia divina. Ergo
essentia est idea. Negamus Consequentiam; sed
ipsa factibilia, in essentia repræsentata, quæ ab
essentia distinguuntur, suntque entia realia, non
quidem actualia, sed possibilea. An putas, si
quispiam imitetur objectum relucens in specu-
lo, censeri, inquam, propterea speculum ipsum
esse exemplar, sive ideam? Scio, quod non cen-
seas; sed idea erit objectum in speculo relu-
cens, quod opus artificis imitatur, & cui assimi-
latur. Atque ita eum proportionem dici potest im-
præsentiarum, quamvis, ut supra dictum est, es-
sentia non sit omnino propriè speculum, re-
præsentans alias res. Scitè ergo dixit Herinx
sup. n. 75. In via Scoti videtur hic liberum,
tenere, quod lubet: Sic ille. Tu expendere verba
Scoti, & res erit manifesta. Ego inquiri, an
plures sint in Deo ideæ: Poncius sup. in fine
ait, tot esse ideæ in Deo, quot sunt res idealiter
productæ. Rectè quidè in nostra sententia,
quæ docet, ipsa factibilia esse ideæ in Deo.
Quod etiam docet Herinx sup. n. 78 in fine di-
cens: Si idea objectiva constituitur in ipsis re-
bus creabilibus, patet, esse distinctionem talem
inter ideæ, qualis est inter res creabiles. Ita Il-
lustrissimus. Apposuit D. Aug. lib. 83. qq. q.

Herinx.

*Sicut hæc
factibilia
plura sunt,
ita quoque
plures ideæ.
Poncius.*

*Hæc plura
libris often-
duntur ex D.
Aug.*

46. Quis (inquit) religiosus, & vera religione im-
butus, quamvis nondum possit hac inquiri, negare
tamen audeat; imò non etiam profiteatur, omnia, qua
sunt, id est, quacumque in suo genere propriā quā-
dam naturā continentur, ut sint, Deo auctore esse
procreata, eoque auctore omnia, qua vivunt, vivere
&c. Quo constituto atque concessio, quis audeat di-
cere, Deum irrationabiliter omnia condidisse? Quod
si rectè dici, & credi non potest, restat ut omnia ra-
tione sint condita; nec eadem ratione homo, quā equus;
hoc enim absurdum est existimare. Singula igitur
propriis sunt creata rationibus. Hæc autem rationes
ubi arbitrandum est esse, nisi in ipsa mente Creatoris?
Ergo, secundum D. Aug. non est una & indi-
stincta omnium factibilium ratio seu idea; sed
sicut homo distinguitur ab equo, ita ratio ho-

minis à ratione equi, in nostra sententia.

Quod si (prosequitur Poncius sup.) etiam
poneremus ideæ divinas in aliquo increato (v.
g. essentia, vel cognitione formali) identificato
ipsi Deo, satis probabile esset, tot esse ideæ
formaliter distinctas in Deo, quot essent perfe-
ctiones distinctæ in rebus, idealiter distinctis.
Nam universale est, quod quælibet talis per-
fectio habet perfectionem correspondentem
sibi specialiter in Deo, continente omnes per-
fectiones vel formaliter, vel virtualiter, aut e-
minenter. Sic ille. Sed non placet Herinx, di-
centi, quod hoc planè est, multiplicare sine
ratione formalitates in Deo distinctas in infi-
nitum. Hinc secutus D. Bonaventuram 1. dist.
35. a. 1. q. 3. solam agnoscit distinctionem ra-
tionis. Hæc sunt verba D. Bon. in corp. Omnes
ideæ in Deo sunt unum secundum rem; sed tamen
plures secundum rationem intelligendi sive dicendi.
Atque hanc esse communem Theologorum
doctrinam, putat Smiling sup. n. 210. ubi sic
ait: Tertio dico, essentiam divinam non modò
realiter, sed etiam formaliter ex natura rei esse
unam & indistinctam omnium factibilium ide-
am. Hæc est communis Theologorum, qua-
tenus dicunt, esse in Deo plures ideæ, solā ra-
tione distinctas; & de hac distinctione expli-
cant August. sup. cit. Cum autem dicunt, solam
rationis distinctionem, excludunt tam forma-
lem ex natura rei, quam realem, prout Scotus
loquitur de distinctione formali ex natura
rei: quia hæc non sumitur ab extrinseco, pro-
ut distinctio rationis sumitur ab extrinseco, sed
est intrinseca passio rei. Ita Theod.

Ego autem dico; quoniam communis The-
ologorum sententia admittit solam distinctio-
nem rationis, & non realem, dicendo solam ra-
tionis distinctionem, videntur tantum excludere
realem. Ut sit de hæc res, quæ parvi momenti
est, Omnes admittunt aliquam distinctionem,
quæ in eo consistit, quod idem realiter actus
dicitur idea Angeli, quatenus terminatur ad
Angelum, idea hominis, quatenus terminatur
ad hominem &c. Et consimiliter essentia divi-
na comparata ad Angelum, quem objectivè
repræsentat, cuiusque est idea, censetur distin-
gui à se ipsa, quatenus comparata ad hominem
&c. Ita explicat Illustrissimus sup. Si autem
quæritur, quorum idea sit in Deo? Respondet
Conclusio nostra: Omnium factibilium. Ita Smi-
ling sup. n. 212. Vel, ut Felix, omnium rerum
realium positiviarum creaturarum, sive sunt acci-
dentia, sive substantiæ, sive genera, sive species,
sive individua, de quibus sunt diversæ ideæ,
secundum diversā prædicata formalia ex natu-
ra rei diversā; non verò peccati, quia hoc non
est producibile à Deo. Ex quo patet (prose-
quitur idem Auctor) quod non est idea at-
tributorum, nec decretorum, quia ista non
sunt producibilia; & quævis Verbum & Spi-
ritus S. sint Personæ productæ, de illis nō datur
idea; quia non producuntur à Patre secundum
principium fecundum. Neque est idea per se
impossibilem, nec non entium; bene tamen per
acci-

accidens ratione entis positivi factibilis. Hæc breviter Felix. Paulò diffusius ea explicemus.

Deus est agens intellectuale, & quidquid ad extra producit, libere, & consequenter intellectualiter ab illo procedit: ergo habet ejus ideam sive exemplar; debet enim cognoscere illud, quod vult facere; atque adeò habet conceptum formalem, id est, cognitionem ipsius, & conceptum objectivum, hoc est, objectum cognitionis; & ipsa cognitio, & objectum ejus representantur in essentia divina: jam autem idea non est aliud, ut patet ex dictis, quam vel conceptus formalis aut objectivus rei, quam agens intellectuale ad extra producit; vel certè essentia divina, ut rem illam representat. Cumque non sit ratio, cur potius unius rei, quam alterius habeat conceptum (nisi velimus dicere, Deum aliquando cæco modo agere, nesciente quid velit producere) aut cur essentia unam potius rem, quam aliam representet (nisi velis dicere, eam in representando esse limitatam, cum tamen sit infinita & illimitata) sequitur manifestè, quòd Deus habeat ideas omnium rerum realium positivarum creaturarum, sive, quod in ideam redit, omnium rerum, quæ directè ab ipso producuntur contingenter. Ex quo patet non esse aliquam ideam divinarum Personarum, quæ procedunt naturaliter & necessarid. Et quàmvis Deus Personas divinas, antequam eas producat, cognosceret (quod probabiliter posset negari) tamen illa cognitio est omnino impertinens ad eam productionem, atque etiam ipsamet, ut sic cognita non sunt ideæ: sicut homo, generans hominem, licet cognoscat eum, tamen non dicitur ipsum idealiter producere, quia cognitio est impertinens ad generationem illam, & genitum merè naturaliter assimilat generanti.

Quod attinet ad privationes, & negationes, cum tantum secundariò producantur, quatenus ponitur vel intelligitur ens, aliquod positivum, quidni sufficiat exemplar istius positivi? Præsertim cum non habeant aliquam veram entitatem. Quæ ratio in entibus quoque rationis militat. Adde: quòd omnia entia rationis, quæ Deus producit, necessariò intelligat & producat; ideæ autem requiruntur ad ea solum, quæ libere, seu contingenter producuntur. Cognitio etiam entium rationis non dirigit Deum ullo modo ad ea faciendâ, quandoquidem fiant eo modo, quo fieri possunt, per ipsammet cognitionem. Quid dicam de impossibilibus? Cum & ipsa sint non entia, consequenter careant propriâ ideâ in Deo; propriâ, inquam, id est per se & ratione sui; alioqui sicuti chimæra v. g. componitur ex diversis entibus positivis, quæ tamen hujusmodi compositionem non admittunt, & idèò impossibilis est; sic ratio istorum entium suo modo factibilis est, & ideam habet. Et hoc sufficit, ne Deus dicatur cæco modo in his agere; sufficit, inquam, ut habeat conceptum illarum rerum positivarum. Perinde autem est, sive illa res positiva sit substantia, sive accidens, genus, species, vel indivi-

duum, composita ex materia & forma, vel simplex, v. g. materia prima, eò quòd hæc omnia sint factibilia, habentia proprium esse, id est, prædicata formalia diversa, ex natura rei distincta; estò genus non producat extra speciem, neque species extra individuum, & vice versâ individuum non producat extra speciem, neque species extra genus; supposito semper, quòd differentia singularis seu individualis speciem entis gradum addat specificæ naturæ, & gradus specificus speciem entis gradum addat specificæ naturæ, & gradus specificus speciem entis gradum addat naturæ genericæ.

Fateor tamen (inquit Smiling sup. n. 212. in fine) in sententia D. Thomæ & Aliorum dicente, quòd gradus genericus à gradu specifico solâ ratione distinguatur, satis consequenter dici, Deum non habere propriam ideam genericæ naturæ, aliam ab idea naturæ specificæ, quia tunc non habent verè distinctum esse. Idem autem debent dicere de gradu specifico cum gradu individuali comparato, quòs similiter ratione solâ distinguunt; adeoque, secundum hunc Philosophandi modum, solæ restant propriæ ideæ singularium. Sic ille. Negat enim D. Tho. 1. part. q. 15. a. 4. ad 4. materiam primam fieri per propriam ideam, quam ait fieri per ideam compositi: & accidentia, quæ simul fiunt cum subiecto, seu inseparabilia sunt à subiecto, dicit fieri per ideam subiecti. Et prioris partis rationem dat; quòd materia secundum se non habet esse; posterioris verò, quòd accidentia inseparabilia fiunt per formam subiecti. Quorum primum in schola Scoti falsum est, ubi materia habet non solum essentiam, sed etiam existentiam, distinctam à forma, ita ut per Deum absque ea possit existere: secundum verò, licet aliquo sensu admitti posset (inquit Smiling sup.) non tamen ita, quin Deus speciali actione concurret ad emanationem illorum accidentium à suis subiectis, quemadmodum concurret ad effectiorem aliarum formarum, quæ aliquod principium creatum pro causa proxima habent: undè non potest non propriam habere ideam materiæ, & omnium accidentium. Ita Theod.

Quid ergo vult D. Aug. quando sup. dicit: Deum extra se nihil cognoscere? Respondeo, Deum non habere exemplar, sicuti aliquando habent pictores ad pingendum. Et eodem modo intelligitur D. Dionys. de Cœlest. Hierar. c. 7. dum ait, Deum non cognoscere res, secundum ideam. Porro D. Ansel. cap. 23. Monol. (ut refert Felix sup. num. 2. quàmvis ego nihil ad propositum nostrum ibi invenia) dicens, Satis manifestum esse, in Verbo, per quod facta sunt omnia, non esse similitudines rerum, solum intendit, Verbum non accipere similitudines à rebus; cum potius similitudines sint in illo, cum omnia facta sint per ipsum. Ita explicat hos Patres præfatus Auctor. Restat una quæstio; an detur idea de rebus futuris, sive idea complexionum contingentium de actuali esse creaturæ, substantiali, vel accidentali;

tis possi-
vix.

99.
An genus
habeat dis-
tinctam
ideam à
specie.
Smiling.

D. Tho. ait,
materiam
non habere
propriam
ideam, ne-
que acci-
dentia.

Oppositum
docetur in
schola Scoti.

100.
Quomodo
Deus nihil
extra se co-
gnoscit.
D. Aug.

An detur
idea de re-
bus futu-
ris.
Scotus.

tali; an verò solum de creatura in esse possibili, & secundum solam necessariam complexionem. Hæc est sententia Doct. Subr. 1. dist. 39. §. Circa istas quaestiones, n. 7. Rationes cognoscendi terminos alicujus complexionis non sufficienter causant notitiam illius complexionis, nisi illa nata sit cognosci ex terminis; complexio autem contingens non est nata cognosci ex terminis; quia tunc non tantum esset necessaria, sed etiam prima & immediata: ergo rationes cognoscendi (id est, ideæ) terminorum, quantumcumque perfecte representant eos, non sunt sufficientes causa cognoscendi illam complexionem contingentem. Præterea: idea merè naturaliter representant illud, quod representant; & sub naturali ratione, sub qua aliquid representant. Quod probatur ex hoc; quia idea sunt in intellectu divino ante omnem actum voluntatis divina, ita quod nullo modo sunt ibi per actum voluntatis divina: sed quidquid naturaliter præcedit actum voluntatis est merè naturale. Accipio igitur duas ideas extremorum, quæ representantur in eis, puta hominis, & albi: quæ, aut ista ex se representant compositionem istorum extremorum, aut divisionem, aut utrumque. Si tantum compositionem, ergo naturaliter cognoscit illam, & ita modo necessario, & per consequens, nullo modo cognoscit divisionem; eodem modo, si tantum representant divisionem. Si utrumque, igitur Deus per istas nihil novit; quia scire contradictoria esse, vel esse vera, nihil est scire.

Idea naturaliter representant.

101. Differentia futurorum a possibili- bus est per actum voluntatis.

Probatur ex Smif non dari ideam futuri.

Præterea: eodem modo sunt idea possibilium non futurorum, sicut futurorum: quia differentia ista possibilium non futurorum a futuris non est nisi per actum voluntatis divina; ergo idea futuri possibilis non magis representat ipsum futurum esse, quam idea possibilis non futuri: non præterea magis representabit idea futuri, ipsum ponendum esse in hoc nunc, quam in illo. Hæcque Doct. Subr. subtiliter & clare. Quem sequitur Smif sup. n. 211. Et ratio (inquit) est; quia ponere effectum in esse actuali sive substantiali, sive accidentali, pendet à voluntate artificis, ante ejus determinationem non vendicat sibi effectus tale esse: at voluntas artificis operantis secundum ideam supponit representationem idealem: ergo hæc representatio idealis non attingit complexionem contingentem de esse actuali substantiali, vel accidentali effectus. Probat Minor: quia sicut artifex ille operatur, secundum quod opus representatur per ideam, ita vult operari, secundum quod opus representatur per ideam: supponimus enim, ipsum voluntarie operari: ergo voluntas talis artificis idealem representationem supponit. Sic ille.

102. Idea divina pertinet ad simplicem intelligentiam Felix.

Ex quo inferit, divinam ideam objectivam ad objectum simplicis intelligentiæ pertinere, & divinam ideam formalem esse scientiam simplicis intelligentiæ. Secundò: ideam divinam ad scientiam particularem pertinere, si in Deo scientia sua principia. Quamquam & apud Felicem, quem nos secuti sumus, idem dicendum sit de idea objectiva, quam solam agnoscit, & sup. negat dari de rebus futuris; dicendum, inquam, pertinere ad objectum simplicis intel-

ligentiæ, sive esse objectum simplicis intelligentiæ; cum non sit aliud, quam esse cognitum rei possibili. Proinde non in essentia divina, aut respectu imitabilitatis, ut in idea cognoscuntur possibili, cum hæc non sint idea, ut patet ex dictis; sed per illam cognitionem, per quam producantur, & habent esse cognitum, cognoscuntur à Deo. Nam illa (inquit sup. Felix n. 16.) sufficit, & ita non est necessaria alia cognitio reflexæ: cum cognoscens Deus suam divinam essentiam secundum esse ejus absolutum, in ipsa represententur omnes creaturæ, cum sit infinita in representando. Obijciunt in absoluto essentia divinæ cognoscuntur creaturæ, ex eo est, quia illas eminenter & virtualiter continet; ergo cognoscuntur in essentia, ut in causa: ergo similiter in causis creatis cognoscuntur effectus intuitivè, cum in illis contineantur. Respondet Felix sup. Conced. Antecedens; nam Deus est infinitus in omni genere, & ita in representando, quod non habent causæ creatæ; nam solum continent effectum in essendo.

Neque ex hoc sequitur, quod cognoscantur creaturæ in Deo, tamquam in causa; nam solum cognoscuntur in absoluto essentia. Ad id, quod cognoscens Deus se, ut causam, & ut relativum, adhuc in se non cognosceret creaturas: nam unum relativum non cognoscitur in alio, etiam si simul cognoscatur; solum enim cognosceretur creatura secundum suum esse formale abstractivè. Hactenus Felix. Et veritas patet ex supra dictis. Atque hie fuisset finis hujus Conclusionis, & Sectionis, nisi aliquis me interrogasset: censens, in Deo esse aliquid, quod habeat necessariam connexionem cum creaturis, ita ut ex vi visionis illius viderentur necessariæ creaturæ? Non censo: & si ita intelligas, creaturas videri in essentia, ut in objecto præcognito, dico, non videri. Ita Felix de Vis. c. 11. diff. 4. n. 3. cum Scot. 1. dist. 43. q. 1. §. Hic dicitur n. 4. in fine; ubi hæc lego: Tertiò similiter infero; quod potentia, ut est attributum divinum, & dicitur perfectionem simpliciter, non dicit aliquem respectum ad creaturam; quia nulla perfectio divina, & simpliciter dependet a creatura. Hoc autem idem probat Ansel. Monol. c. 15. cum illa relatio ad creaturam non dicat perfectionem simpliciter etiam in Deo: quia tunc Deus non esset talis, si creatura non esset. Est autem perfectus omni perfectione simpliciter ex se, & ex natura sua, & non ex aliquo respectu ad creaturam. Hoc igitur illatum (quod puto esse verum) non debet respici, sicut inconveniens. Ita Doctor noster, quem sequuntur omnes Scotistæ, & nos cum illis.

Ratio itaque hujus doctrinæ est: nam si est aliquid (inquit Felix sup.) in Deo, habens necessariam connexionem cum creaturis, ita ut sine illis impliciter esse, sequeretur, aliquid, quod non est Deus, esse ita necessarium, sicut Deus, quod est absurdum. Probat sequela; nam quod dicit necessariam connexionem cum aliquo, nequit esse sine illo; sed dari tale esse, impossibile est. Probat; nam si aliquid esset, maxime

maximè esse possibile creaturarum; sed hoc non: nam creaturæ possibiles supponunt Deum, dantem illis esse: ergo esse possibile non est ita necessarium, ac esse Dei. Quis enim dicit, quòd, si non esset possibilis equus, non esset Deus? Sic ille. Sed audio Thomistam dicentem: si non esset possibilis simia, neque Deus esset omnipotens; nihilominus magis necessarius est Deus, quàm possibilitas simiæ. Et sit exemplum: Petrus est homo: ergo Petrus est risibilis, si impossibile est Consequens, & impossibile erit Antecedens: sed magis verum est Antecedens, quàm Consequens; quia ex Antecedente emanat veritas Consequentis. Sic Thomista. Numquid evincit intentum? Audite Felicem sup. semper, inquit, sequitur, Deum dependere à creatura; nam esse possibile creaturarum est aliquod ens, non quidem primum, & à se ipso omnino independens: ergo non est Deus: ergo aliquid creatum, vel creabile: non ergo potest esse, à quo Deus dependeat. Neque exemplum valet: nam Antecedens non est magis verum, quàm Consequens; sed est nobis magis notum, & est ratio, propter quam cognoscimus veritatem Consequentis. Neque potest Deus esse magis necessarius, quàm creatura, si à creatura dependet; nam, deficiente creatura, etiam deficeret Deus: ergo non habet maiorem necessitatem essendi, quàm habet creatura. Et patet in exemplo: si enim ex præmissis aliqua sit probabilis in aliquo Syllogismo, licet altera sit evidens, non potest Conclusio esse plùs, quàm probabilis; quia malum ex quocumque defectu, & Conclusio sequitur debiliorem partem: ita ergo, licet Deus ab intrinseco sit infinitè necessarius, si in suo esse dependeat à creatura, non potest habere maiorem necessitatem, quàm creatura habet; nam necessarium est, quòd in hoc sequatur partem infirmiorum; atque adeò erit dependens, & independens; dependens à creatura, & independens, quia à se.

Si dixeris cum Suarez lib. 9. de Trinit. cap. 6. num. 9. non esse magis necessarium Verbum divinum, quàm creaturam possibilem. Contrà (inquit Felix supra num. 4.) creatura possibilis habet necessitatem à Deo: ergo Deus est magis necessarius: nam propter quod unumquodque tale, & illud magis. Deinde: Deus est à se, creatura possibilis à Deo; ergo magis necessarius est Deus. Respondent Alii, non esse inconveniens, aliquam veritatem superiorem destrui, ablatà inferiori, non per locum intrinsecum, sed quasi ab extrinseco; sicut destructis Conclusionibus, necessariò deductis ex principio, destruitur veritas principii. Sic ergo, licet creatura possibilis formaliter sit veritas creata, & à Deo participata, & inferior illo; tamen radicaliter est veritas divina, quia Deus est radix possibilitatis creaturarum; sed non potest tolli formalis possibilitas, nisi destruantur possibilitas radicalis, eò quòd formalis possibilitas non est aliquid reale extra Deum; aliàs esset aliquid productum & exi-

stens, & non solum possibile: est ergo possibilitas formalis non repugnantia, & extrinseca denominatio, proveniens à possibilitate activa & radicali, quæ est in Deo: extrinseca ergo denominatio in objecto non aufertur, nisi auferatur forma, à quâ provenit, sicut esse visum non potest tolli, nisi cessante visione, quæ est in oculo. Hæc illi.

At non placent Felici: hinc contrà arguit, *Rejicitur à Felice.* Primò: exemplum non valet; nam si, destructa Conclusionem, destruitur principium, non ex eo est, quòd principium dependeat à conclusionem; sed quia, qui negat conclusionem, fatetur connexionem, quàm habet cum principio: unde prædicatum principii, v. g. Petrus est homo; ergo Petrus est animal, nempe, Homo, est prædicatum essentiale Petri: in nostro casu nullum prædicatum Dei, quòd est principium, est prædicatum essentiale alicujus partis creaturæ possibilis: ergo Deus, & creaturæ non se habent sicut principium, & conclusio, quæ necessariò sequitur ex illo.

Quòd magis constat; nam, posità creaturà, necessariò ponitur Deus; non tamen, si fatetur quis conclusionem, quia verè, fatetur etiam principium; nam aliquando principium non stat, quia est falsum; v. g. Omnis homo est arbor; Platanus est homo, & tamen stat, & est vera conclusio: Ergo Platanus est arbor, quòd contingit ex dispositione medii, quòd in Deo non contingit: ergo non se habet à principium.

Præterea (prosequitur idem Auctor) re-jecto, quòd possibilitas creaturarum sit illa extrinseca denominatio (vide ipsum de Scient. c. 4. diff. 1.) omnipotentia, vel Deus non dependet à creatura possibili; sed solum Deus petit ex natura sua, ut creaturæ sint ab eo producibiles, & dependentes: ergo, etiamsi creaturæ destruantur, non destruetur Deus. Huc atque Felix. Sed nondum finis: quippe probat secundò suam doctrinam ex Scoto supra; quia omnipotentia est attributum Dei absolutum; ergo non dicit relationem, vel connexionem cum creatura. Respondent Alii: Concedendo Antecedens, & Negando Consequentiam: nam licet omnipotentia non dicat relationem ad creaturas, tamen dicit connexionem cum illis; quia illas in se continet, & non potest cognosci, quin ex vi visionis cognoscantur aliquæ creaturæ. Sic illi.

Contrà, inquit Felix: sicut res se habet ad esse, ita ad cognosci; sed omnipotentia in suo esse non dependet à creaturis; ergo neque in suo cognosci: ergo, non cognitis creaturis, cognosceretur omnipotentia, & destructis per impossibile creaturis possibilibus, ut si repugnarent, adhuc Deus esset omnipotens: ergo nulla esset connexio inter omnipotentiam, & possibilia. Respondent iterum, quòd, si creaturæ non essent possibiles, Deus non esset omnipotens, neque haberet virtutem ad producendas creaturas. Sed contrà: quia virtus Dei est independens à quolibet non Deo: ergo esset ex se omni-

106.
Deus & creatura non se habent sicut principium & conclusio.

Deus non dependet à creatura possibili.

107.
Omnipotentia non dependet in suo cognosci à creatura.

Objectio Thomistæ.

Responsio Felici.

Probatur à simili.

105.
Suarez. Deus est magis necessarius, quàm creatura possibilis. Felix. Responsio aliquorum.

104.
Probatur à simili. Respondent Alii.

*Esse Dei est
prius esse
creaturarum.*

nipotens, sicut est modò, etiam repugnet
produci chimera. Cum ergo esse Dei sit prius,
quàm esse creaturarum, & tale esse sit distin-
ctum realiter à Deo; optimè stat, quòd Deus
sit, etiam si creaturæ possibiles non sint; sed sint
impossibiles; imperfectio enim non intelligen-
di hoc stat; quia nos concipimus omnipoten-
tiam, ut relatum ad terminum, quæ ita non est,
sed solum est virtus absoluta producendi, quid-
quid non implicat contradictionem. Ulque-
adhuc Felix.

*198.
Omnipoten-
tia est attri-
butum abso-
lutum in
se esse.*

Breviter dico: sicut se habet res ad esse,
ita etiam cognosci, sed omnipotentia est
attributum absolutum in suo esse; ergo eti-
am in cognosci: porro ex imperfectioe intel-
lectus nostri provenit, quòd eam concepiamus
eum respectu ad creaturas; esto à parte rei
non sit nisi virtus absoluta producendi, quid-

quid non implicat contradictionem. Sicut ergo
Deus aon definit esse omnipotens, tamen ne-
queat producere chimera; sic indidem non
defineret esse omnipotens, si finia defineret
esse possibilis; quàmvis tunc non posset eam
producere; & idem est, quàmquam omnia pos-
sibilia definerent esse talia; adhuc quippe om-
nipotentia retineret primum suum & prin-
cipale objectum, scilicet objectum increatum,
seu essentiam divinam, quandoquidem, ut sup-
dictum est, ipsa non distinguatur à voluntate,
sive volitione actuali. Et hæcenus quidem de
scientia Dei circa objectum creatum possibile.
Sequitur, ut eam intueamur, prout versatur
circa objectum creatum futurum, & in primis
circa futurum contingens absolutum, pro quo
instituitur.

SECTIO QUINTA.

DE SCIENTIA DEI CIRCA FUTURVM CONTINGENS ABSOLUTVM.

*1.
Quid sit
futurum.*

Uturum est illud, quod non est in
hoc instanti, erit tamen in tempore
sequenti. Porro omne futurum
dici potest contingens, vel natura-

*Omne futu-
rum est con-
tingens.*

le, vel liberum. Contingens naturale provenit
à causa naturali, quæ, quàmvis ex se sit deter-
minata ad hunc effectum, & propterea ab ali-
quibus vocetur futurum necessarium; equidem
potest impediri vel ab aliis causis naturalibus,
aut certe à causa prima, quo minùs talem effe-
ctum producat; quidni ergo vocari possit effe-
ctus contingens, id est, qui potest esse, & non
esse? Cumque id locum habeat in omni ente

*Deus potest
dici agere
contingenter*

creato, sequitur manifestè, omne ens creatum
quodam modo esse contingens. Atque
sed Deus potest commodè dici agere con-
tingenter, sive esse causa contingens, id
est, esse contingens in causando, sic ut
hæc contingentia activa (ut ita loquar) sit
idem, quod libertas, quæ dicit perfectionem
simpliciter: licet contingentia passiva, quæ est
contingentia in essendo, imperfectio sit, &
ideo Deo nequeat competere.

*2.
Est semen-
tia Scoti.*

Scitè ergo dixit Scotus 1. dist. 2. q. 2. §. O-
stenso esse, n. 20. Aliquid causatur contingenter:
ergo prima causa contingenter causat; ergo volens
causat. Probatio prima Consequentia: qualibet cau-
sa secunda causat inquantum movetur à prima: ergo,
si prima necessariò movet, qualibet alia necessariò
movetur, & qualibet necessariò causat: ergo si ali-
qua secunda causa contingenter movet, & prima con-
tingenter movebit; quia non causat secunda causa,
nisi in virtute prima causa, inquantum movetur à
prima. Sed de hæc doctrina Scoti alibi latius; vi-

deatur Smising tr. 3. disp. 2. à n. 43. sufficiat,
hic eam insinuasle.

Rogat aliquis, quid sit contingens liberum.
Respondeo: quod provenit à causa libera, li-
berè operante, scilicet à voluntate creata, vel
increata; & hoc propriè vocatur contingens
(ut notat Felix de Scientia c. 5. n. 1.) de cujus
præscientia in Deo, impræsentiarum maxime
disputatur; & quidem hac Sectione de contin-
genti absoluto, id est, quod absolute futurum
est; sequenti autem Sectione de contingenti
conditionato, quod absolute non est futurum,
sed ex suppositione alicuius conditionis ante-
cedentis, ut ibi plenius dicetur. Incipio ab eo,
quod tertium est, si non ex lumine naturali, sal-
tem ex fide, & dico primò:

CONCLUSIO I.

Deus infallibili perspicacitate ab
æterno intuetur omnia futura
contingentia, etià libera, secun-
dum proprias, & formales, ac
singulares cujusque rationes.

PRobatur ex Scripturis, Ecclesiastici 23. v. 28.
& 29. Oculi Domini multò plus lucidiores sunt
super solem, circumspicientes omnes vias hominum,
& profundum abyssi, & hominum corda intuentes
in absconditis partes. Domino enim Deo, antequam
crearentur, omnia sunt agnita; sic & post perfectum
respi.